

Klarspråk

Kritiken mot klarspråk

De senaste tjugo årens klarspråksarbete har varit framgångsrikt. Och liksom varje framgångsrik rörelse får klarspråksrörelsen kritik. Ofta är kritik hälsosam, men det finns kritik som inte tillför något. Den går framför allt ut på att klarspråk gör svenska språket fattigt, onyanserat och mindre exakt. Dessutom påstår en del att det inte finns bevis för att klarspråk faktiskt ökar begripligheten. Ingenting kunde vara mer felaktigt.

”Klarspråk gör svenska språket fattigare”

En ganska vanlig föreställning är att klarspråk gör det svenska språket fattigare eftersom vi föreslår att en rad kanslispråkliga ord och uttryck ska ersättas av modernare och begripligare motsvarigheter. Många skribenter blir då oroliga att denna ordskatt kommer att försvinna ur svenska språket och därmed bidra till att göra svenskan fattigare.

Klarspråk handlar om effektiv kommunikation, varken mer eller mindre. Det handlar om att föra ut ett budskap så att mottagarna begriper det. Begriper inte mottagarna budskapet, går kommunikationen förlorad. Och varför ska man använda aldrig så vacker kanslisvenska om mottagarna har svårt att förstå den?

Argumentet att detta bidrar till att göra svenskan fattigare håller inte heller. De kanslispråkliga orden och uttrycken ersätts ju med nya, som då tillför svenska språket ny energi.

Det svenska språket är inte något fixt och färdigt, utan förändras oavbrutet. Tänk bara på hur snabbt ord i vardagsspråket blir ålderdomliga. Uttryck som flygmaskin, rulla hatt, finåka, datamaskin, TV-kanna och halvfabrikat känns hopplöst omoderna medan nya ord som klona, dokusåpa, mörkertal, genmanipulerad och webbplats effektivt beskriver en ny verklighet. Myndighetsspråket skiljer sig inte från vardagsspråket i det här avseendet. Även i myndighetsspråket blir ord föråldrade och därmed svårbegripliga.

Dessutom är klarspråk så mycket mer än att bara ersätta obegripliga uttryck med mer begripliga motsvarigheter. Det handlar om att anpassa textens alla nivåer till läsarna – ord och fraser men också meningar, stycken, rubriker, struktur och själva innehållet.

”Klarspråk gör språket mindre exakt”

Många skribenter vill inte överge sitt fackspråk för att de är rädda att språket då blir mindre exakt. De förutsätter att fackspråk är detsamma som precision. Detta innebär att de då tycker sig behöva välja mellan klarspråk och exakthet.

Men sanningen är att klarspråk och exakthet går hand i hand. Den skribent som uppriktigt går in för att skriva begripligt för sina läsare mår också om ordens exakthet. Syftet är ju detsamma: att läsarna inte ska sväva i tvivel utan få veta exakt vad som gäller. Den skribent som väljer fackspråk framför klarspråk riskerar i stället att skriva komplicerat och det är definitivt ett steg i riktning mot oklarhet. Och vad är det i fackspråk

ket som är mer exakt än dess begripligare motsvarigheter? Är SGI, implementera och gäldenär mer exakta än sjukpenninggrundande inkomst, genomföra och den betalningsskyldige?

”Klarspråk gör språket mindre nyanserat”

En del klarspråkskritiker menar att vi förlorar nyanser i språket genom att använda klarspråk. Håkan Edgren, översättare vid kommissionen i Bryssel, hävdar i boken Svenska som EU-språk att genom EU-svenskan ”introduceras nu en kontinental stilvariant av offentlig svenska, som bidrar till en säkert nyttig stilpluralism.” Edgren hävdar också att det heller inte är någon orsak att oroa sig för den krångliga EU-svenskan eftersom EU:s texter framför allt läses av en liten specialistkrets. Detta är en farlig tanke.

EU-texter måste, på samma sätt som svenska myndighetstexter, vara skrivna för allmänheten. Vilken normalbegåvad person som helst med tillräckligt stort intresse för sakfrågan måste kunna begripa offentliga texter. Annars har vi inte stor nytta av vår svenska öppenhet.

”Det finns inga bevis för att klarspråk ökar begripligheten”

Många hävdar att det inte är någon idé att börja skriva klarspråk eftersom det inte finns några bevis för att klarspråk ökar begripligheten. Det är inte sant. Det finns en rad undersökningar som bevisar detta.

Den allra senaste undersökningen om begripligheten i svenskt myndighetsspråk presenterades av Statskontoret i rapporten Mot ett bättre myndighetsspråk förra året. Det visade sig att det svenska myndighetsspråket på många sätt blivit bättre: kanslisvenskan är på väg bort och medvetenheten om att skriva så att läsarna förstår har ökat. Men mycket återstår att göra: myndighetsperspektivet dominerar fortfarande och mer läsarhjälp behövs till exempel i form av sammanfattningar och informativa rubriker. Överordnade texter, som lagtexter, styr skrivandet och lämnar spår i form av svårbegripliga ord. Jag rekommenderar Statskontorets rapport till alla klarspråkskritiker som tvivlar på klarspråkets fördelar.

Klarspråksgruppen har alldeles nyligen lanserat Klarspråkstestet, med vars hjälp skribenter kan öka begripligheten i sina texter. Varför inte gå in på vår webbplats och prova? Adressen är www.justitie.regeringen.se/klarsprak/klarsprakstest.

Maria Sundin
sekreterare i Klarspråksgruppen

